

Havebrugsudstillingen ved Landmandsmødet.

Af Slotsgartner Enge Rothe,
Bestyrer af den kgl. Have ved Rosenborg.

Endstjønt man i Virksomhedsplanen ogsaa for tidligere Landmandsmøder finder Indbydelse til Udstilling af Havefager, saa har det saa langt fra altid lykkedes, ved disse Lejligheder at tilvejebringe virkelig fyldige Samlinger i den omhandlede Retning, at Havevæsenet tidt bagefter ikke har kunnet omtales uden Beklagelse over at have været saa ringe repræsenteret.

Omtrent 17 Aar maa man gaa tilbage, nemlig til Mødet i Kjøbenhavn 1852, for at træffe en saadan Deltagelse fra Havedyrkningens Side i Produktudstillingen ved en almindelig Landmandsforsamling, at derved gaves et forholdsvis anstueligt Billede, af hvad denne Jordbrugsretning kan frembringe. Da imidlertid denne lange Periode ingenlunde har været blottet for vellykkede Havebrugsudstillinger, saavel saadanne der vare knyttede til beslægtede Foretagender f. Ex. Industri- eller lokale Agerbrugsudstillinger, som ogsaa andre, der stode selvstændigen, og hvoraf en stor Kreds fortrinsvis vil erindre den righoldige og velordnede af omtrent 17,000 Mennesker besøgte Efteraarsudstilling, som i 1863 afholdtes i Tivolis Lokaler og Have, og som hovedsagelig skulde den forenede Virksomhed af Landhusholdningssekskabet og af Selskabet til Havedyrkningens Fremme sin Tilbliven, saa ligger det nær at formode, at den Lunkenhed,

hvormed Gartnerne ere optraadte eller rettere sagt have holdt sig tilbage ved saamange af de almindelige Landmandsmøder, og hvorved de have undladt baade selv at benytte et værdifuldt Udbannelsesmiddel og at bidrage til Udstillingernes Fuldstændiggjørelse, tildels, foruden i Mangel paa Foretagelsesaaend hos Gartnerne selv, kan have hidrørt fra Udeblivelsen af en direkte betimelig Opfordring eller i alt Fald Anvisning til Deltagelse. Ved Udstedelsen af et detailleret Program og Udfættelsen af rigelige Præmier havde Komiteen iaar afhjulpet dette Savn, og Udfaldet af den i Juli Maaned til Landmandsmødet knyttede „Udstilling af Gjenstande vedrørende Havevæsenet“ har i det Hele taget været meget tilfredsstillende, og viist sig at udøve en ikke ringe Tiltrækningskraft paa Medlemmerne og de andre Besøgende.

Der gives vel ingen Form, hvorunder Jorddyrkningen kan bringe saa stort et Udbytte som ved Havebruget, og vigtige Retninger, hvori Agerdyrkeren i den sidste Mennestealder er slaaet ind, saaledes den saakaldte Rodfrugtdyrkning, Kulturen af mange Handelsplanter m. v., følges jo kun med afgjort Held ved at anvende Gartnerens Fremgangsmaader, mellem hvilke og den egentlige Landmands Grænserne, til Held for begge, paa flere Punkter alt ere udistede, ligesom Grundvolden for dem jo altid har været den samme. En anden vigtig Rolle spiller Haveverne som plantefysiologiske Laboratorier, ligesom de afgive det naturlige Forsøgssted for nye Kulturplanter, og endeligen tør det ogsaa antages, at den fremadskridende Civilisation vil aabne Døet paa en stedse større Kreds for den gavnlige Indflydelse, som ogsaa Paavirkningen af Havekunstens mere æsthetiske Frembringelser har paa Befolkningen. Det vil derfor forhaabentligen ikke være ukjært for Læserne af „Tidskrift for Landøkonomi“ i det Følgende at see denne Udstilling omtalt i nogle Grindringsblade, nærmest beregnede for dem, der uden at besidde egentlig gartnerisk Fagdannelse, dog nære Interesse for Havevæsenet i Danmark.

Den til Havebrugsudstillingen benyttede Plads i Rosen-

borg Driverihave med nogle tilgrænsende Dele af Nythaven var af henved $1\frac{1}{2}$ Tønde Lands Størrelse og indeholdt, foruden et 200 Fod langt og iøvrigt rummeligt fast Værkhus, tillige flere andre dels glasdækkede dels telklædte Bygninger, som vare opførte i denne Anledning. I disse Huse havde man anbragt alle de exotiske Planter saavel som de fleste Kjøkkenurter, Frugter, affkaarne Blomster samt saadanne Sager, der krævede Beskyttelse mod Vejrligets Indflydelse, hvorimod de Ting, der, som t. Ex. Frugttræerne, Frilandsfirplanterne o. m. a., kunde taale at være under aaben Himmel, stode i Rabatter langs Vejene eller paa forskjellige Pladser udenfor, og man havde stræbt, saavidt gjørlig, at gruppere de beslægtede Gjenstande i Nærheden af hverandre, hvorved der naaedes, baade at gjøre det Hele mere vejledende for de Besøgende, og at lette Dommerne Udførelsen af deres Hverv.

Følgende den i Planen og Kataloget benyttede Gruppering finde vi først de egentlige Kjøkkenurter, hvoraf der fra 17*) Udstillere var indsendt 38 Samlinger eller enkelte Sorter, for en ikke ringe Del i smukkere Udvikling og større Mangfoldighed af Former, end Mange havde ventet at see saa tidlig paa Aaret, og derved vidnende om Duelighed og Omhu hos de Mænd, om havde fremavlet disse Produkter; dog maa det indrømmes, at der, som selvfølgelig er, sammenlignet med hvad man her tillands oftere har seet udstillet om Efteraaret, her gaves et temmelig ufuldstændigt Billede af vore Kjøkkenhavers Frembringelser som Helhed, og tillige at man selv først i Juli Maaned er istand til at levere righoldigere Samlinger end de tilstede-

---

*) Hvad Talangivelserne angaaer, saa ville de i flere Punkter findes noget i Uoverensstemmelse med det officielle Katalog, hvilket hidrører fra, at dette havde maattet udarbejdes paa Grundlag af de indkomne Anmeldelser, medens adskillige af de saaledes i Fortegnelsen opførte Gjenstande dog udebleve fra Udstillingen, der til Gjengæld talte ikke saa Nummere, som havde faaet Afgang, uagtet betimelig Anmeldelse deraf var forsømt, og hvortil man har kunnet tage Hensyn ved Affattelsen af denne Beretning.

værende, i hvilke det især var paafaldende, at der fandtes saa faa fremdrevne Sager. Det var derfor sikkerligen en korrekt Fremgangsmaade af Dommerne, at de ikke tilkjendte „første Præmie“ til nogen af de udstillede Hovedsamlinger, men, i Anerkjendelse af de ikke destomindre virkelig værdifulde Egenskaber hos to af disse, gave ensartede Belønninger, begge under Benævnelsen „anden Præmie“, til Slotsgartner Skousboe paa Sorgenfri og til Gartner J. Jacobsen paa Frydendal for de af dem indsendte Kjøkkenvæxter. En Samling fra Gartner Hansen paa Voller tilkjendtes et Hædersdiplom, ligesom ogsaa de i Bernstorff Slotshave og i det Frisenettefte Handelsgartneri dyrkede Sager tildroge sig fortjent Opmærksomhed. Foruden nogle mindre betydende eller ligefrem uheldige Nummere saaes ogsaa en temmelig indholdsrig Samling af særdeles godt udviklede og smukt behandlede Urter, som Grønthandler J. Nielsen havde tilvejebragt ved Indkjøb hos forskjellige nærboende Producenter, og som antydede, at den Engsteligbed, hvormed især vore mindre Kjøkkengartnere havde holdt sig tilbage fra Deltagelse i Udstillingen, ikke var velbegrundet.

En meget interessant og i sit Slags enestaaende Samling sthyldtes Slotsgartner Skousboe, der med Tanke paa denne Udstilling allerede ifjor havde indpottet en stor Del to- og flaarige Kjøkkenurter, hvortil ved Udsæd, ligeledes i Potter, i dette Foraar var søjet de væsentligste etaarige, saa at han ialt kunde fremstille henved halvhundrede Sorter i ulige Udviklingsstadier, hvoraf flere ej alene som oftest ere ukjendte for Lægsfolk, men endog syntes fremmede for mange af de Gartnere, som ikke selv give sig af med at avle Frø af denne Slags Planter, og altsaa ikke komme til at følge deres hele naturlige Livsløb. Det var derfor mere som Undervisningsapparat end som Frembringelse af nogen særlig velslykt Dyrkningsmaade, at dette Udstillingsnummer havde sin Betydning, og kunde det end, ligesom det nærmest forud omtalte, ikke deltage i Præmieæstningen, savnede det derfor dog ikke Paastjønneelse.

Skortede det, som anført, noget paa Fremragenhed blandt

de større Samlinger af Kjøkkenurter, saa gjælder derimod denne Anke ikke i samme Udstrækning for de indsendte særskilte Sorters Vedkommende, hvoraf t. Ex. bør erindres som ganske fortrinlige: Aspargeserne og Gulerødderne fra Thurebyholm, Rhabarberstilkene fra Røcks Handelsgartneri, Agurkerne fra Fryndendal, Bernstorff og Rosenborg Haver, samt Blomkaalen fra Rosendal og Bakkes Handelsgartneri i Frederiksborg. Af Slangerabisen (*Raphanus caudatus*) med dens fodlange, seglfrumme Skulpe saaes et Par gode Exemplarer, der vare tiltrukne og udstillede af Gartner J. E. Olsen ved Selskabet til Havedyrkningens Fremme og af Handelsgartner Frisnette; men skjønt denne Planteart, da den for saa Aar siden første Gang indførtes her i Landet, vakte endel Opsigt, og paa Grund af den spiselige Frugt blev omtalt som en værdifuld Forøgelse af de saakaldte økonomiske Haveplanters Tal, synes den dog ikke at have kunnet vinde nogen synderlig Udbredelse paa dette Grundlag, og skylder vistnok snarere sin Brugbarhed som Sirplante, at den overhovedet dyrkes i nogle af vore Haver.

Bordfrugter fandtes under 22 Hovednummere fra 14 Udstillere. Ligesom for den førstomtalte Afdeling saaledes gjælder det ogsaa om Bordfrugterne, at Danmarks Hovedproduktion i denne Retning ikke paa den for Udstillingen valgte Aarstid kunde komme til at vise sig i Forhold til sit virkelige Omfang; imidlertid savnedes vor almindelige Træfrugt, dog ingenlunde ganske. Særlig udmærkede sig Haven til Gamle Rjøgegaard, hvorfra der ved Gartner Drost var udstillet omtrent 30 Sorter Æbler og nogle Pærer af forrige Aars Høst, som ej alene havde denne Haves Ry for at besidde et med Rynlighed udvalgt Frugttræsortiment, man ogsaa lod formode, at der maa have hensigtsmæssige Opbevaringslokaler, og — at man forstaaer at bruge disse. Ogsaa fra Løvenborg, Balde mars Slot ved Svendborg, Fryndendal, Rosendal og fra en Have ved Humlebæk saaes gode Vinteræbler i omtrent 15 forskellige Sorter.

Aarstidens nyhøstede Friland frugt var kun repræsenteret

ved nogle Sorter smukke Stikkelsbær fra Frisenettes Handelsgartneri, samt ved Jordbær, hvoraf maa fremhæves en art-
rig Samling (27 Sorter) fra B. Løwes Handelsgartneri, som fik „første Præmie“, og en anden, mindre fra Rosenborg Have, der især vandt Anerkjendelse paa Grund af de udstil-
lede Planter's Rigdom paa særdeles store og aromatiste Bær.

Det var de drevne Sager, som blandt Bordfrugten kom til at spille Hovedrollen, og derimellem saaes ogsaa vir-
kelig fremragende Produkter. En Hovedsamling indeholdende Ananas, Bindruer, Ferskener, Figener, Melon og Jordbær til-
dels i flere Sorter, udstillet af den egl. Have ved Rosen-
borg, vandt den derfor udsatte „første Præmie“, og desuden tilkjendtes der forskjellige Belønninger til 8 Nummere med en-
kelte drevne eller tilbageholdte Frugtsorter. Blandt disse ud-
mærkede sig som overordentlig veludviklede nogle Meloner fra
Gartner Jacobsen paa Frynddal, hvoraf den største „Hon-
fleur“ vejede omtr. 20 *℥* og en „Frynddals Melon“ kun saa
Pund mindre. Nær dem i Størrelse kom nogle Meloner fra
Lehnsbaron Zytphen-Adelers Have paa Dragsholm, medens
de, som vare udstillede ved Slotsgartner Bruun fra Bernstorff,
skjønt af mindre Dimensioner, dog regnedes for at vare af
værdifuldere Sorter og saa fejlfri, at de ved Præmietilkjendelsen
fattes i samme første Klasse som de Frynddalske. Skjønt de
ikke naaede Præmie, kunne ej heller de Meloner, der vare avlede
i Rocks Handelsgartneri og ved Gartner Galschiøt paa Le-
dreborg forbigaaes uden at nævnes som bærende Præget af en
god Kultur. Gartner B. Jacobsen paa Rosendal havde ind-
sendt en Del frugtbærende Melon- og Agurkeplanter dyrkede
i store Urtepotter. For Agurkernes Bedkommende haves der
allerede mangeaarig Erfaring for, at denne Kulturmethode er
særdeles anbefalelig, hvor man har dertil egnede Lokalteter;
derimod var det vist første Gang, at der hertilands gaves en
større Kreds Lejlighed til at see den anvendt med de langt for-
dringsfuldere Meloner. Forholdene havde ikke tilladt Hr. B.
Jacobsen, at begynde Tiltrækningen og Dyrkningen af fine

Melionplanter før i Begyndelsen af Maj, og de havde derfor til Udstillingen endnu ej naaet deres fulde Udvikling; men endstjont der herom hørtes forskjellige Anstuelser, forekommer det os dog, at det fremstillede Produkt tilstrækkeligen godtgjorde den anvendte Fremgangsmaades Udførlighed under visse Forhold ligesaa vel hertilands som t Ex. i England, hvor det ikke er noget ualmindeligt, og vi bestyrkes heri ved Udfaldet af nogle beslægtede Forsøg, som ifjor anstilledes i et af Drivhusene i Rosenborg Have. Hvor der lægges Bægt paa en anseelig Størrelse hos Melionfrugten, vil denne Dyrkningsmaade imidlertid dog næppe vinde synderlig Indgang, og medens man i saadanne Varmehuse, hvis Hovedøjemed er et andet, med Fordel kan dyrke Agurker som Biproduct, ville Melionerne, naar Resultatet skal blive virkelig tilfredsstillende, sikkerlig gjøre Krav paa at være de eneherstende.

Forskjellige Udstillere havde indsendt smukke Bindrueklaser, hvoraf især de fra Haverne ved Frydendal og Dragsholm vare fremtrædende store.

En Samling frugt bærende Ananasplanter fra Rosenborg Have fremviste 5 Sorter paa forskjellige Udviklingsstrin. Intet andet af Landets nu dog ikke ganske faa Ananasdriverier havde bidraget til Udstillingen, hvorimod der, foruden de alt omtalte Sager, endnu blandt andet fandtes smukke Ferskener, ligesom Gartner Hansen paa Voller havde indsendt et Parti fuldmodne Figener, som, trods denne sine Frugtsorts overordentlige Strøbelighed, heldigen havde udholdt Transporten fra Sjælland, og idetmindste i Udstillingens første Dage frembød et fristende Syn.

Frugttræer og Frugtbuske ere for Tiden vistnok den mest populære Gjenstand for Havedyrkningen, som derved i de senere Aartier virkelig har vundet forøget Opmærksomhed. Imidlertid vil det næppe kunne ventes, at en Udstilling, især om Sommeren, skal fremvise stor Rigdom af Frilands-Frugttræer eller Buske, der jo i Reglen ville være ødelagte ved i længere Tid at henstaa opgravede uden beskyttende Indpakning. De

tilstedeværende Samlinger af denne Art maa derfor vistnok siges, snarere at have overtruffet end skuffet, hvad man, tiltrods for Landets ingenlunde tarvelige Forsyning med gode Plante-
 skoler, var berettiget til at vente. Meget indholdsrige, dels paa forskellige Tildannelsesformer, dels paa Frugttræarter, vare især Samlingerne fra L. Bredstedts, J. E. Ohlsens Enkes og B. Søves Handelsgartnerier, medens de andre Udstillere havde indskrænket sig til et ringere Udvalg, der imidlertid for de flestes Vedkommende ligeledes udmærkede sig ved veldannede og sunde Træer, tildels — saaledes de der vare indsendte fra Kunstgartner Wendt i Koeskilde — i bæredygtig Alder. Mange Besøgende gjorde her for første Gang Bekjendtskab med t. Ex. de saakaldte Snoretræer (Cordontræer), hvoraf der fandtes adskillige med en Del indbyrdes Forskjellighed fra J. E. Ohlsens Enke, fra Det Kjøbenhavnske Haveselskab og fra Handelsgartner Harries i Maribo. Om det hensigtsmæssige i at anvende Frugttræer af denne Form i Haverne synes der endnu at herske betydelig Uenighed imellem Fagmændene. Medens Enkelte gaa saa vidt, at man maa antage dem tilbøjelige til at grunde hele Frugtavlen paa saadanne Guirlandetræer, som Fortrin ved hvilke maa fremhæves deres tidlige og næsten aldrig svigtende Frugtbarhed, deres Evne til at drage størst mulig Nytte saavel af Jordvarmen som af Væsets Indvirkning og deres ringe Udsæthed for at miste Frugterne ved Stormvejr, saa optræde endnu Mange som afgjorte Modstandere af deres Indførelse efter nogen vid Maalestok, fremhævende at de gjøre Krav paa meget Tilsyn med Rnibning, Tilbinding og Sammenpodning hele Sommeren igjennem, samt at de enkelte Exemplarer ere for smaa til, om de unægtelig endog give særdeles veludviklede Frugter, at levere disse i tilstrækkelig Mængde til at være virkelig lønnende. Uagtet denne sidstnævnte Ulempe tildels opvejes, ved at netop Ridenheden hos disse Træer tillader at anbringe saa mange flere af dem paa det givne Jordstykke, saa ville ogsaa vi tro det rettest at indskrænke Plantningen af dem til saadanne Steder, hvor de omfangsri-

gere Træformer ikke kunne faae tilstrækkelig Plads uden at forstyrre Omgivelserne; men som Indfatningsplantninger om Rabatterne i Kjøkkenhaven, paa smalle Jordstrimler andetsteds baade i Have og Mark, ved lave Hegn, omkring saadanne Græsplainer, der ikke sjeldent findes paa Gaardspladsen til større Ejendomme, o. s. v. ville de smaa Snoretræer sikkerligen overalt vise sig fordelagtige, og tør forudsees at have en ikke ringe Fremtid for sig.

Dyrkningen i særlig dertil indrettede Glashuse af Frugttræer i Sorter, der iøvrigt ogsaa kunne give et tjenligt Produkt ved Frilandskulturen, er hertilands efter engelsk Mønster bleven ikke ganske ualmindelig i de senere Aar, og sætter istand til baade at faae Frugten tidligere moden end ellers og især til at bringe den til en udmærket Fuldkommenhed baade i Henseende til Størrelse og Velsmag. Som en ikke uvæsentlig Ubefaling for denne Fremgangsmaade maa endvidere anføres, at man vanskelig kan tænke sig noget skjønnere Syn, end det som frembydes af et velordnet Frugthus t. Ex. i Blomstringstiden i det tidligste Foraar, naar Vejret ude endnu kun er lidet indbydende, medens Temperatur- og Fugtighedsforholdene — i Modsatning til hvad man ellers almindelig træffer i Drivhuse — her sikkerligen vil gjøre dette til et ogsaa i den Henseende behageligt Spadserested for Enhver. Kun to Udstillere, nemlig Lehnsbaron Zytphen-Adeler og Fabrik-ejer Drewsen til Strandmøllen, havde viist Foretagendet den Interesse at indsende større Samlinger af Træer i Urtepotter og Vallier fra deres Frugthuse, (de gode prisbelønnede Exemplarer, der faaes fra H. Mathiesens Planteskole i Korsør, vare nemlig nylig indplantede Frilandstræer, bestemte til Dyrkning ude i Frugthaven, og som blot vare satte i Vallier for at kunne bevare deres Friskhed under hele Udstillingen); især Bæretæerne fra Adellersborg vare besatte med en Fylde af smukke Frugter, der tildrog dem almindelig Beundring, og gjorde det forstaaeligt, at store Handelsingartnerier, t. Ex. det Thomas Rivers tilhørende i Sambridgeworth i Hertfordshire i England,

kunne have en af deres væsentlige Indtægtskilder ved denne Kultur.

Vinstokke dyrkede i Potter vare foruden i den ovennævnte Samling fra Strandmøllen tillige udstillede af Rocks Handelsgartneri, Løvenborg, Thurebyholm og Rosenborg Haver, og ret interessant er det at see, at Vinranken, der netop udmærker sig ved at kunne vedligeholde sin Frugtbarhed til en Alder, som overgaaer de fleste andre Frugttræer, og som det kan lønne sig at lade brede sig med saavel Rod som Top over en videre Strækning, end man i Reglen offrer til nogen anden Plante, at denne ogsaa kan give et smukt og forholdsvis maa-
ste nok saa stort Udbytte med Roden indkneben i en Urtepotte af 12—18 Tommers Længde og i en Alder af 15—16 Aar. En mangelfuld Indpakning havde foranlediget, at Klaserne paa de fra Haven til Løvenborg indsendte Planter vare i en temmelig havareret Tilstand, dog kunde man endnu ret godt see, at deres hidtidige Udvikling havde været tilfredsstillende, men saavel paa disse Vinstokke som paa dem fra Thurebyholm havde man givet efter for Fristelsen til at beholde vistnok alle de fremkomne Klaser, der fandtes i et Antal af 6—8 paa hver Plante, hvilket sjældent vil undlade paa saa unge Stokke at medføre en mindre gunstig Afslutning af Bærenes Væxt, der i Reglen under saadanne Forhold ville blive smaa og mindre godt farvede. De havde endnu en Tid tilbage inden Modningsstadiet, hvad der ogsaa var Tilfældet med nogle af Exemplarerne i de andre Nummere, hvoraf Rocks fik første og de Rosenborgske anden Præmie, medens der tilkendtes Gartner Galthen paa Thurebyholm „Hædrende Dmtale.“

Talt optraadte med Frugttræer og Frugtbuske 14 Udstillere med ligesaamange Hovednummere.

Havefrø er et Produkt, hvis Værd som Udstillingsgenstand er bleven bestridt af vægtige Stemmer, idet man har ment, at selv den skønneste Samling, der, i Fald den ellers er nogenlunde fuldstændig, tilmed for en Del kan vides at bestaa af indkjøbte udenlandske Sager, dog ingenlunde giver Sikkerhed for, at vedkommende Udstiller virkelig altid leverer ligesaa gode

Værer i Handelen. Dette lader sig naturligvis ingenlunde be-
 nægte, men er jo ikke andet, end hvad der finder Sted med de
 fleste andre Udstillingsgjenstande, hvoraf t. Ex. hverken de sun-
 deste og mest veldannede Frugttræer, de dejligste duftende Roser
 eller det fortrinligste Smør, hvad enten det udstilles i store eller
 smaa Partier, i og for sig garanterer, at man ingenfinde faaer
 Anledning til Misfornøjelse ved at forsyne sig fra de Plante-
 skoler eller de Meierier, som ere blevne prisbelønnede for saa-
 danne Sager, — og selv om flere af de Sorter, der høre til
 en fuldstændig Frøsamling, for at faaes rigtig gode, maa ind-
 forstrives fra Egne med heldigere Sommerklima end vort, og
 altsaa ikke kunne ventes udstillede som egen Aol, saa udelukker
 dette dog ingenlunde, at der hører en sand gartnerisk Kundskab
 og Erfaring til at fremstille et for de danske Forhold virkelig
 tjenligt Udvalg, og den kyndige Dommer vil sikkerlig ogsaa
 være saa langt fra at lade sig blænde af Talrigheden af, i
 en Samling udstillede Frøprøver, at det snarere maa antages,
 at Tilstedeværelsen deri af blot en eneste Sort, som det tør
 ansees for godtgjort, at man ikke kan faae til at lykkes hertil-
 lands, vil bringe ham til at erklære Sammensætningen for at
 være forfejlet. Af de 11 Nummere, der vare indsendte fra 7
 Udstillere, erholdt en udmærket ren og velordnet Hovedsamling
 fra B. Løwes Handelsgartneri „første Præmie“, medens „an-
 den Præmie“ tilkjendtes Handelsgartner G. J. Bøgh i For-
 sens for en Samling af ligeledes fortrinlig Bestaffenbed, og
 som var sammensat med særligt Hensyn til Forholdene i den
 Egn, hvor Udstilleren har sin Virkekreds. Som Indlæg i Sa-
 gen, om hvilken Græsbesaaning man bør anvende, for at til-
 veibringe smukke og varige Haveplainer, et Spørgsmaal som
 har affødt en hel Litteratur, fandtes nogle smukke Samlinger
 af Græsfrøarter passende til forskjellige Jordbunds-, Fugtigheds-
 og Bestygningsforhold, og hvortil især Handelsgartner Bøgh
 havde leveret en Del meget interessante Bilag i Form af tør-
 rede Planteexemplarer og skriftlige Oplysninger; herfor fik Hr.

Bogh første og Handelsgartner J. P. Olsen af Kjøbenhavn anden Præmie.

Sirplanter vare fra 26 Udstillere tilstede i 73 Nummere, hvoriblandt der var Samlinger paa flere Hundrede Planter, og ligesom denne Afdeling af Havebrugsudstillingen særligen kunde glæde sig ved at staa i det store Publikums Gunst, saaledes var den gennemgaaende sikkerlig ogsaa den mest tiltrækkende for Størsteparten af de egentlige Have dyrkere, der her fik Lejlighed til ej alene at see sammenstillet en stor Mængde af værdifulde Sirplanter i talrige Arter og Afarter, men hvor man tillige ved at lægge Mærke til den forskjellige Udvikling, hvortil Exemplarer af den samme Planteart vare naaede under de forskjellige Hænder, kunde faae mangt et nyttigt Fingerpeg. Blandt Værthuspotteplanterne fremtraadte som det første Nummer en blandet Samling i 50 forskellige Arter eller Varieteter alle i fuld Blomstring fra Selskabet til Havedyrkningens Fremme ved Gartner J. E. Olsen, og skjønt Dommerkomiteen ikke skjønnede den fremragende nok til at give den mere end „anden Præmie“ — (den „første“ blev ikke benyttet), saa laa dog, ifølge det Princip der overhovedet fulgtes ved Prisbedømmelsen, allerede deri en Anerkjendelse af, at Samlingen var meget god, og Mange ville sikkerlig endnu mindes det smukke Indtryk, som den gjorde, naar man ad Trappen fra Sidebygningen traadte ind i det store Orangerihus, og Djet strax mødtes af disse veldyrkede og heldig opstillede Planter. Ordne efter Kulturforholdene træffe vi dernæst Samlinger af blomstrende Planter fra Kolde Værthuse, d. v. s. faadanne, hvori der blot holdes en Vintertemperatur af 3 til 5°, og hvoraf den fra Rosenborg Have belønnes med Sølvmedaillen, medens en anseelig Samling fra samme Sted af ikkeblomstrende stedsgrønne Koldhusplanter var holdt udenfor Præmieæstningen i Betragtning af den naturlige Overvægt, som denne Haves Alder og forholdsvis gunstige Husrum i denne Henseende maatte give den over mulige andre Medudstillere. Her figurerede saaledes et udmærket Exemplar af de bekjendte Laurbærtræer fra

Kristian den Fjerdes Tid, samt Araucaria, Cypresser, Myrter, Orangetræer, ostindiske Enebærtræer o. s. v. af indtil 18 Fods Høide.

Af blomstrende Varmhusplanter i stræng Forstand fandtes kun een stor Samling, hvorimod de saakaldte Bladplanter, der ogsaa for Størstedelen vare dyrkede under tropiske Varme- og Fugtighedsforhold, fandtes i rigelig Mængde og i fortræffelig Tilstand, saa at ikke mindre end 8 forskjellige Samlinger af denne Art fik Præmie dels i Sølvmedailler, nemlig S. C. Dhlfsens Enke og Rosenborg Have, dels i Penge eller ved Hædersdiplom. Muligheden af ved Planter med skontfarvede eller ejendommeligt dannede Blade at kunne vedligeholde et livligt Farvespil og stor Formrigdom i Værthuse og Haver ogsaa i de Maaneder, hvor Blomsterfloret er tarveligt, er en gyldig Grund til den i de senere Aar saa udbredte Anvendelse af Bladplanterne, og vil utvivlsomt sikkre disse Planteformer en varig og fremtrædende Plads iblandt de mere benyttede Havevæxter; men særdeles ønskeligt vilde det rigtignok være, om det snart maatte lykkes en god Smag, at sætte Stopper for den Overdrivelse, som mere og mere finder Sted i denne Retning, og som medfører, at der næppe findes nogen Syngelighed hos vore Planter, som ikke, forsaavidt den viser sig ved Affarvning eller anden nok saa bizar Omdannelse af Bladene, bliver greben som Middel til ved kunstig Formering af saadanne Exemplarer at skaffe sig nye Former, som oftest af meget tvivlsom Skjønhedsværd, og tilmed hyppigen af usikker Varighed, idet en god Behandling af et saadant unaturlig udviklet Individ ofte kan sees at gjengive det Hovedartens oprindelige Skikkelse og funde Udseende, og da let under Forhold hvor det, af Hensyn til den Anvendelse som er gjort af Planten, kan træffe høist ubejligt. Antallet af de Væxter, hvis oprindelige Egenstaber sætte dem i første Række af hvad vi forstaa ved „Bladplanter“, er allerede stort, og ubilligt var det at nægte, at Havekunsten ved heldige Fremgangsmaader har vidst at udvikle andre dertil; men Tallet paa uhjggeligt syngeligt udseende Banstablinger foreges desværre

ogfaa. De høje Priser, der betales for Nyheder i denne Retning, ere for fristende for Spekulationsaanden, til at Skjønhedsgrændsen altid bliver tilbørligen agtet.

Den elegante Bregnefamilie var ligeledes heldig og talrig repræsenteret, og det findelte, prægtig grønne Løv gjorde god Virkning i de forskellige Sammenstillinger.

Enkelte Dekorationsplanter i udmærket Udvikling vare udstillede under 16 Nummere, og deriblandt næppe een som ikke turde kaldes fremtrædende. Gartner H. E. Løwe paa Hardenberg havde indsendt et prægtig blomstrende Exemplar af den nyseelandste Bælleplante *Clianthus Dampieri*, hvis Dykning hidtil er lykkedes for saa faa, og som bekræftede det Bevis for at være en tænkfom Kultivator, som Hr. Løwe gav ved alle sine Bidrag til denne Udstilling, og hvorfor der her tilkjendtes ham Sølvmedaillen. Samme Udmærkelse gaves ogsaa til Handelsgartner A. van Geert i Gent i Belgien for nogle hertil indsendte Exemplarer af *Yucca canaliculata* og af *Agave filifera*. Blomstergartner Paul Hansen fik Broncemedaillen foruden den udsatte Pengepræmie for en veldyrket dobbeltblomstrende Pelargonieplante af en nyindsført Sort, der under Udstillerens Behandling havde udviklet sig til et sandt Kjæmpeexemplar, og som det stod der, fuldt bedækket med skinnende røde Blomster, vakte det almindelig Beundring. Endvidere bemærkedes *Yucca recurvata* fra Handelsgartner Beyer og en stor *Agave americana* samt en *Crinum asiaticum* fra J. E. Ohlsens Enke. Den forholdsvis nye, gulligblomstrende *Lilium auratum* var indsendt af Handelsgartner Koch.

Blandt Privatmænd, der syse med Plantedyrkning i deres Børelser, havde Vandagist Rasmussen udstillet gode Bladplanter, Kand. theol. C. Rasmussen en Samling Bregner og Blomsterhandler Wolff i Frederiksberggade No. 5 et stort Exemplar af Palmen *Rhaphis flabelliformis*, og det var glædeligt at see, til hvilken Grad Kjærlighed til Planterne ved Behandlingen af dem havde været istand til at erstatte gunstigere Lokaler, end de hvorover disse Udstillere havde kunnet raade.

For de egentlige Florplanters Bedkommende overfløjede Handelsgartner S. Kock paa Roeskildevejen ved Frederiksberg ganske de andre Udstillere; hans righoldige Samlinger af Palargonier og Roser i Potter vare nogle af Udstillingens bedste Prydelser, og disse Pragtplanter ville næppe være glemte af Nogen, som dengang havde Lejlighed til at beundre dem.

Med en noget anden Karakter optraadte de fleste Frilands- sirplanter og især de løvfældende Sirtræer og Sirbuske, hvorom vi næppe fejle ved at antage, at de deraf tilstedeværende meget omfangsrige og fortjenstfulde Samlinger ikke udenfor Fagmændenes begrænsede Kreds ere blevne vurderede efter deres virkelige Værd. Da disse Sager for den overvejende Del vare indsendte i nylig fra Planteskolen eller Haven optagne Exemplarer eller endog saa blot i store affaarne Dele, er det en Selvfølge, at deres Friskhed ikke lod sig bevare udover saa Dage, men dog længe nok til at godtgjøre den Rigdom paa rigtig benævnte Arter, som findes i mange af vore haver. Til Landbohøjskolens botaniske Have gaves Sølvmedallien; men B. Løwes Handelsgartneri erkjendtes for i denne Retning at være paa omtrent samme høje Trin, og desuden belønnes Samlingerne fra J. E. Ohlsens Enke, Kunstgartner Wendt og Handelsgartner J. P. Olsen. Denne sidstnævnte Udstillers tog desuden „første Præmie“ for stedsgrønne Sirtræer til Frilandsbrug, med hvilke ogsaa den forstbotaniske Have i Charlottenlund indtog en fremragende Plads. Et stort Sortiment af Tjørnearter var i Forbindelse med en udvalgt mindre Samling af andre Sirtræer udstillet af den ogsaa som Frugttrædyrker heldigen bekendte Husmand Niels Jensen af Røjerød, som derfor erholdt Landmandsforsamlingens Broncemedallie. Foruden nogle Samlinger af fleraarige urteagtige Frilands-Sirplanter og nogle nydelige Sirgræsser bemærkedes over halvhundrede Sorter af vore vigtigere etaarige Frilands-Sirplanter, som af Slotsgartner Skousboe fra Sorgenfri med Omhu vare dyrkede til Udstillingen i brede Urtepotter.

Indførelsen fra oversøiste Lande af nyopdagede Planter finder vel hertillands Sted efter en mindre Maalestok, end man efter Danmarks Virksomhed som skibsførende Stat og efter de gamle Forbindelser, vi have i de andre Verdensdele, skulde tro, og der meldte sig ingen Konkurrenter til den derfor udsatte Præmie. Som her ny tiltrukken af Udstilleren selv var derimod fra F. W. Frisenette & Søn indsendt en gulblomstrende Georgineplante i Flor, der imidlertid ankom for sent til at medoptages ved Prisbelønningen.

Affkaarne Blomster i særskilte Exemplarer vare hovedsageligen repræsenterede ved Roserne, som ogsaa hævdede deres Plads paa en smuk Maade, ligesom tillige Blomstersammenstillinger i Buketter, Kurve, Opsatser, Kranse o. l. frembøde adskillige velskæftede Nummere, uheldigvis ogsaa parrede med særdeles smagløse Arbejder. Denne Afdeling talte 18 Hovednummere fra 15 Udstillere.

Planter af officinel og teknisk Betydning hidrørte, som det var at vente, kun fra faa Udstillere, men de fremstillede Samlinger vare til Gjengjæld blandt de indholdsrigeste og instruktiveste paa Udstillingen. Fra den botaniske Have i Kjøbenhavn samt fra Veterinær- og Landbohøiskolens Have havde tre Nummer, hvert paa 100 til 150 Plantearter, fremvisende saavel exotiske som indenlandske Læge- og Giftplanter og saadanne, der ved de deraf vundne Produkter have Betydning for Fabrikker, t. Ex. Farveplanter, eller i Husholdningerne som Kaffe træet, Sukkerrøret o. v. Kataloget indeholdt om hver enkelt af disse Planter belærende Oplysninger, som det imidlertid vilde blive for vidtløftigt her at gjengive, og for manges Vedkommende var der, især fra den botaniske Haves Museum, vedlagt Prover af det deraf tilvirkede Fabrikat, af Frugter opbevarede i Spiritus o. s. v. Det ligger i Sagens Natur, at den almindelige Opmærksomhed hændroges meget herpaa, hvortil heller ikke hidroges lidt af de pragtfulde store Palmer og Cycadeer, som fyldtes den botaniske Have, og D'Yrr. Professor Lange, Bot. Gartner Friedrichsen, Docent Diedrichsen

og Docent Nybdahl have Krav paa Anerkjendelse for det ikke ringe Arbejde, de have offret paa Ordningen og Beskrivelsen af disse lærerige Samlinger. Apotheker Voße i Odense havde indsendt en stor Del af de Lægeplanter, som han selv dyrker til Brug for Apotheket, og skjönt de alle vare store karakterfulde Exemplarer med udviklede Blomster, havde de dog heldigen overstaaet Indplantningen i Urtepotter og Transporten til Udstillingen, hvor de af Udstilleren selv vare smagfuldt ordnede paa en Etager, hvis nederste Trin var besat med store Glas, indeholdende i tørret og smaabelt Tilstand, saaledes som bringes i Handelen, den for Farmacien anvendelige Del af de ovenover fremstillede Planter.

Af henkogte og tørrede eller paa lignende Maade tilberedte Haveprodukter til Husholdningsbrug var der indsendt Sager fra saavel saadanne Fabrikanter, der føre det som en vigtig Handelsvare, som fra Andre, hos hvem det kun er et Husflidsprodukt bestemt til eget Forbrug. De hermetisk henkogte Rjökkenurter fra Hofblomsterhandler Knipschildt og fra Handelsgartner Ohlsens Enke have jo allerede flere Aars gode Ry for Velsmag og Holdbarhed og bleve ogsaa her prisbelønnede. Det samme var Tilfældet med Stikkelsbærvin fra Hospitalsforstander Rosenvinge i Ribe, hvoraf var udstillet saavel et- som toaarige Prover. Af lignende indenlandske Frugtvine saaes i det Hele 7 forskjellige Sorter, hvoraf de fleste langt maa foretrækkes for de affjælige Fabrikater, der falskeligen udfjæntes som Druesaft især i Gjæstgivergaardene paa Landet og i de mindre Rjøbsteder. Ægte Druesaft manglede forresten end ikke her, idet Froken S. David i Slagelse havde indsendt nogle Flasker med „Vin, tilberedt af Druer fra egen Have i Aaret 1868.“ Til at spaa denne sidste Industri nogen Fremgang hertilands, driste vi os ikke; men Dommerne sagdes dog at have fundet Undersøgelsen af ogsaa denne Vinsfort mere behagelig, end de havde ventet, og skal man dømme efter den, i Forhold til Dpsynets Bestræbelser for dog at bevare noget indtil Enden, upaaklagelig Hastighed, hvormed

de Besøgende fik tåmt Indholdet af samtlige Vinflasker som t. Ex. ogsaa af Sægermester Bruns Kasser med tørrede Æbler og Bærre samt Kvædebrød, saa maa alle disse Sager have været meget velsmagende.

Medens Landstabsgartneriet — det højeste Trin af „den skjøne Havekunst“ — ifølge sin Natur vanskelig kan udfolde sine Værker ved nogen Udstilling, saa tydede dog Indsendelsen af henved 40 for største Delen smukt og anstuelig tegnede Planer til enten udførte eller foreslaaede Haveanlæg paa det ogsaa i denne Retning herskende Liv. Gartner A. Otterstrøm i Langaa i Sylland havde ikke alene udstillet det største Antal af Havetegninger, men havde i flere af disse fremført smukke og virkelig originale Ideer. Det maa meget beklages, at et forbigaaende Uheld med Springvandet, som fandtes i det Hus, hvor Tegningerne vare ophængte paa Væggen, bestadigede enkelte af disse, saa at Virkningen af dem blev noget mindre, end der ellers vilde have været Tilfældet. Fra Anlægsgartner Høegh-Hansen saaes en Forstjønnelesplan til en Plads i Malmø, hvis Omdannelse efter dette Forslag allerede er paabegyndt under Hr. Høegh-Hansens Ledelse, og sikkerligen end yderligere vil forsøge det mere og mere tiltagende Storstadspræg i vor gode Nabohy. Gartner H. E. Løwe havde indsendt en Tegning af Omgivelserne af et Vanddrag under Grevskabet Hardenberg, og tillige en anden Tegning med en vist meget heldig Plan til en forstjønnele Omdannelse af dette Parti. Foruden disse prisbelønnede Tegninger maa blandt de andre endnu fremhæves Gartner Holten-Bechtolsheims kolorede Plan af en engelsk Blomsterhave i den moderne, regelmæssige Stil, med de saakaldte Tæppebede, samt Tømmermester Kerrns Konstruktionstegninger til forskellige Værthuse, hvoraf en var en Afbildning af et rummeligt Værthus af Tern med Trævinduer med Ternsprosser, konstrueret af den samme Udstiller, og som var opført paa Udstillingspladsen i fuld Størrelse af to Fags Længde. Anbringelsen af Tømmer i Drivhuse er, skjønt det almindeligst benyt-

tede, dog som bekjendt forbundet med betydelige Ulemper, idet den til Planternes Velvære fornødne Varme og Fugtighed i forholdsviis kort Tid ødelægger Træværket, saa at forstyrrende og kostbare Istandsfættelser blive fornødne, ligesom ogsaa den anseelige Tykkelse, som maa gives Pøster og Tvertømmer i nogenlunde store Huse, foraarsager et Ustøb, der i Vintertiden kan virke føleligen uheldig. Ved istedetfor Træ at anvende Jernværk til Opførelsen af saadanne Værthuse befries man for de nævnte Svagheder, og Jernhuse blive i Virkeligheden ogsaa nutildags hyppig opførte i mange Haver i Udlandet. Deres jævnligere Indførelse her er i Regelen strandet paa den større Udgift, som deres første Bygning udkræver, men som den fortrinlige Holdbarhed i Længden noksom opvejer, hvorimod en anden Indvending imod dem begrundes paa Jernets Egenstøb som god Varmeleder, der under pludselige ydre Temperaturforandringer vanskeliggjør Vedligeholdelsen af en nogenlunde ensartet Varmegrad i Huset, og har stillet Konstruktorerne en Opgave, til hvis Løsning Hr. Kern her har givet et godt Bidrag. En sindrigh Anvendelse af T Jern havde tilladt i det udstillede Værthus at forene en for Plantedyrkningen gavnlig Uvshed samt en tiltalende Elegance med Kraft i Bygningen og med en større Prisbillighed, end man er vænnet til at møde ved Jernkonstruktioner, medens Binduernes Indfatning i Rammer af Træ sikkert maa betragtes som en meget heldig Forholdsregel, idet Jernpøsterne ved at være dækkede af Træ ikke kunne forplante en indtrædende Vejrforandring pludselig, medens de paa den anden Side som Underlag for Trærammerne nogenlunde beskytte disse mod den hurtige Ødelæggelse indenfra og derved gjøre Plantehuse efter dette Princip særdeles anbefalelige for vore Forhold. De ogsaa af Tømmermester Kern udstillede Varmebedvinduer med Jernsprosser, samt de flytbare Vinkasser efter Thomas Rivers' System, svarede ligeledes godt til Hensigten.

Opvarmningen af vore Værthuse i den kolde Aarstid spiller naturligviis i et Klima som Danmarks en vig-

tig Rolle for Havedyrkerne, og Indretning af dertil tjenende Apparater skjænktes derfor en fortjent Opmærksomhed, som ogsaa maa siges at have bragt tilfredsstillende Resultater. Fra M. P. Allerups Jernstøberi i Odense var der udstillet en Drivhuskjedel af en Form, som i høj Grad opfylder Fordringen om i Forhold til sit Vandindhold at byde en stor Flade til Udpaa-virkningen, idet den er sammensat af kredsstillede, opretstaaende Rør, der forneden og foroven udmunde i to hule Ringe, hvoraf den øverste er lidt snævrere end den anden; Fyrristen dannes af liggende Rør, der ere satte i Forbindelse med den nederste Ring, og det Hele omgives af en Mur i Skorstensform, hvori Kjedlen staaer frit, og i hvis Midte forneden Barmebaale tændes, saa at næppe nogen Kvadrattomme af Jernet bliver uberørt af Flammerne. Dhr. Hasfel & Teudts mekaniske Værksted i Kjøbenhavn havde indsendt et fuldstændigt Barmeapparat, hvis Kjedel var støbt i den hensigtsmæssige Saddelform, som med hurtig Opvarmingssevne forbinder Bekvemmelighed i Henseende til Pasningen og stor Varighed. De vandførende Barmrør udgik fra Kjedlen i to Grene, bestemte til at gennemløbe ligesaamange Rækker af Drivhuse, og hvoraf hver havde sin udmærkede Afspærringsindretning, der sætter istand til at holde forskjellig Barmegrad i de Huse, som opvarmes ved det samme Apparat; det er et meget besparende System, som maatte ønskes indført overalt, da der hertillands næppe kan tænkes nogen Have saa forsynet med Væxthuse, at ikke alle disse, i Fald de blot have en nogenlunde samlet Veligheden, tilsammen kunne nøjes med et eneste Udsted, medens man nu ej alene i Reglen finder eet, men ofte endog flere i hvert enkelt Hus.

Havemøbler og Havedekorationsgjenstande vare udstillede i mange Skikkelser og i tildels baade hensigtsmæssige og skjønne Former af saavel Jern som Træ. Især var Jernstøber D. Löwener & Co.s Samling af Borde, Bænke, Blomstertrapper, Vaser o. a. ds. særdeles righoldig, medens de af Fabrikant E. Sørensen ved Charlottenlund leverede Borde,

Stole og Bænke m. m. af saakaldte „Naturgrene“ maaske fremfor nogen anden Samling bare Præget af at høre til i Haverne. En Samling Springvandsfigurer og andre Statuer fra Zinkstøber Rasmussen i Kjøbenhavn vare sande Kunstværker, og dem tilkjentes ogsaa Sølvmedaillen.

Blandt Haveredskaber og andre Havebrugsgjenstande var der af de udstillede Sager næppe meget, der udmærkede sig som staaende over det i længere Tid kjendte; kun vilde vi fremhæve nogle af Bødkermester Chr. Lassen i Borgergaden i Kjøbenhavn indsendte Egetræes Planteballier, der med en heldig Konstruktion ere indrettede til at aabnes paa langs, naar man vil omplante de deri staaende Væxter, hvilket sikkerlig vil være baade til Gavn for Planten og i længere Tid muliggjøre Afbenyttelsen af disse Ballier end af de sædvanlige brugte, der i Reglen lide meget stærkt, ja ofte maaske sønderslaaes tidligere end der ellers vilde være fornødent, for at man kan komme til at give Planterne frist Jord.

Som Undervisningsapparat var der udstillet forskjellige trykte Værker, Tegninger, Herbarier o. a. L., og en fremragende Plads indtoges af Professor Ørstedes smukke og lærerige økonomisk- og teknisk-botaniske Præparater. Den første Afdeling heraf fremviste dels tørrede Exemplarer dels Afbildninger af saadanne for vore Kulturplanter udelæggende Snyltesvampe, hos hvilke der gjør sig gjældende den ejendommelige Udvikling, der betegnes som „Generationsstifte“, og som bestaaer i, at Snylterne begynde deres Udvikling paa en Plante („Værtplante“) og fuldfører den under en ny Skikkelse paa en ganske anden, saaledes som t. Ex. „Græsruften“, der ved i sin ene Skikkelse at ernæres paa Berberisfen og derved igen at føres udover Rugmarkerne har bragt den nævnte Sirobusta i saa stor Miskredit hos Agerbrugeren. Til Belysningen af dette ejendommelige Forhold har Professor Ørsted efterhaanden givet særdeles værdifulde litteraire Bidrag, der sikkerlig vilde være velbekjendte for største Delen af Tidsskriftets Læsere, og som end yderligere tydeliggjordes ved de her udstillede Gjenstande. Endvidere indeholdt Samlingen en Mængde interessante Bark- og Vedprøver af forskjellige Træarter, hvortil for en Del var føjet almindelige Brugsgjenstande forarbejdede af de paagjældende Vedsorter, og som paa en tiltalende Maade anskueliggjorde deres Værdi for det praktiske Liv. Dernæst var der opstillet en Del Gjennemsnit af Stammer eller Grene, som tjente til at belyse Knastdannelser og de ofte forekommende Dvervogningsfænomener, hvorved t. Ex. Årstal eller andre Mærker, der indstjæres i voksende Træstammer, kunne blive dæk-

kede ved de i Aarenes Løb ny tilkommende Lag, men dog ikke anderledes, end at en senere Spaltning af Træet igjen kan bringe dem for Dagen. — En Samling, der ubelukkende havde det Formaal at vise de udstillede Træsorters Brugbarhed som Gavnved, skyldtes Gartner Christianse n paa Løvenborg, hvis 34 Sorter Træ i Klodser og Skiver, høvlede og polerede paa Snitfladen, tagne af Frugttræer, Sirtræer og Sirbuste indeholdt mange smukke Exemplarer.

Hvad angaaer Hovedindtrykket af den Udstilling, hvoraf der i det Foregaaende er forsøgt at give et orienterende Billede, saa er det næppe for meget sagt, at det hos Alle har vakt Tilfredshed, og skjønt nogle af Gartneriets Grøne ved andre Lejligheder og paa en dertil mere egnet Tid af Aaret have udfoldet deres Frembringelser i større Fylde og af mere fuldendt Udvikling, saa vare til Gjengæld andre her repræsenterede efter en langt videre Maalestof end nogensinde før, medens ingen manglede ganske. Det var virkelig lykkes, at tilvejebringe ikke blot en Blomsterudstilling, men en nogenlunde alsidig „Havebrugsudstilling“, og hvad der maa siges at have givet denne forøget Værd, er den Omstændighed, at yderlig saa, maasse slet ingen, af de udstillede Planter og andre Produkter alene af Hensyn til Udstillingen vare bragte til den Fuldkommenhed, hvori de saaes, men — om end naturligvis som de bedste — vare udtagne af tilstedeværende Beholdninger, og derved godtgjorde, at Dygtighed i gartnerisk Virksomhed findes paa ikke saa Hænder her i Landet. Paa den anden Side talte Udstillingen rigtignok heller ikke ret mange saadanne kjæmpeagtige Exemplarer af Florplanter i udmærket Udvikling, der især ere karakteristiske for de store Haveudstillinger i England; men dette opvejedes formentligen tilfulde af det Præg af en velafpasset Kultur, som gjennemgaaende var paatrykket den overvejende Del af de her fremførte Sager, hvoraf kun meget lidt var saa uheldigt, at man kunde ønske det borte.

Deltagelsen i Udstillingen af 83 Indsendere med 227 Nummere, hvoraf isøvrigt flere omfattede indtil nogle Hundrede navngivne Gjenstande, overtraf rigtignok med ikke saa lidt, hvad man hidtil har naaet, men svarede dog endnu ikke fuldt til berettigede Fordringer, eller til hvad der med Lethed kunde været ydet. Det var imidlertid mere Medvirken fra et større Antal Udstillere, som saanedes, end en i samme Forhold forøget Mangfoldighed af Udstillingsgjenstande; thi vissefælgelig er det baade

rigtigt i og for sig, samt til Held for Foretagendet, at de større Producenter fremvise omfattende Prøver fra deres mangesidige Virksomhed, og en væsentlig Del af det Udbytte, der hjembares af de Besøgende, især blandt den større Mængde, der ikke tilhører Jagtkrebsen, skyldes upaatvivleligen de tilstedeværende, indholdsrige Samlinger; men dette forringer ingenlunde Betydningen af Frembringelserne fra Den, hvis Kræfter blot anvendes i en enkelt Retning af Havedyrkningen, — ligesaa lidt som den Fjernereboende, fordi t. Ex. Banstelighederne ved Forsendelsen maa indskrænke hans Deltagelse til et ringere Antal Produkter, end der maastee kan siges at tydeliggjøre Omfanget af hans Bedrift, ej derfor selv skulde kunne være tjent med at fremstille disse, eller deri kan have nogen Undskyldning for at nægte sit Bidrag til en Sag, der dog umiddelbart eller middelbart er hans egen.

De tilstedeværende Udstillere, hvoraf der var 3 fra Udlandet, kunne henføres under følgende Klasser. *)

1. Kongelige og andre offentlige Haver	8.
2. Store private Haver, deriblandt saadanne som høre til Herregaarde	17.
3. Handelsgartnerier	19.
4. Gartnere, hvis Udstillingsgjenstande ikke direkte hidrøre fra nogen af ovennævnte Anstalter	11.
5. Urte- og Blomsterhandlere, som ikke tillige ere Gartnere	7.
6. Producenter, som ikke ere Gartnere, og for hvem Havedyrkningen kun er en Vibestjæftigelse	4.
7. Fabrikanter og andre Handlende	17.

Man tør som sagt glæde sig ved at Foretagendet i sin Helhed lykkes saa godt, men hertil kunde og burde en endnu større Kreds have medvirket, end Tilfældet var, og det staaer til at haabe, at Erfaringerne fra denne Udstilling ogsaa i den Henseende ville faae en gavnlig Indflydelse paa de senere kommende.

---

*) I denne Opgjørelse er Ingen medregnet mere end een Gang; hvor t. Ex. Gartneren fra en større Have foruden Produkter fra denne tillige har indsendt Anlægstegninger, eller en Fabrikant selvdyrkede Planter o. s. v., er Vedkommende blot optaget under den Klasse, i hvilken han væsentligst var repræsenteret paa Udstillingen.